

HYVIL

Hallinnon järjestäminen ja toimivallan jako

Perehdytys aluevaltuutetuille

Juristi Niina Kolju

Hallintosääntö

- Aluevaltuusto hyväksyy hallinnon ja toiminnan järjestämiseksi hallintosäännön
- Pakollinen ja keskeinen hyvinvointialueen hallinnon ja toiminnan ohjausväline
- Vähimmäissisältö tulee hyvinvointialuelain 95 §:stä, mutta hallintosääntöön voidaan ottaa myös muitakin kirjauksia hyvinvointialueen harkinnan mukaan
- Hallintosäännössä mm. määritellään:
 - Toimielinorganisaatio ja viranhaltijaorganisaatio (hyvinvointialueen viranomaiset)
 - Hyvinvointialueen johtamisjärjestelmä eli tehtävien ja toimivallan jako toimielinten kesken, toimielinten ja viranhaltijoiden välillä sekä viranhaltijoiden välillä
 - Talouden järjestäminen
 - Valvonta ja varautuminen sekä riskienhallinta
 - Päätöksenteko ja hallintomenettely
- Aluevaltuuston hyväksymässä konserniohjeessa puolestaan annetaan tarvittavat määräykset hyvinvointialuekonsernin tytäryhtiöiden ohjauksesta

Päätöksentekojärjestelmä - toimielimet

- Aluevaltuusto
 - aluevaltuutetut vaalituloksen perusteella, käyttää hyvinvointialueen (ylintä) päätösvaltaa
- Aluehallitus (+ jaosto)
 - aluevaltuusto nimittää jäsenet, toimivalta pääosin aluevaltuustolta
 - valmistelee aluevaltuuston käsiteltävät asiat, edustaa hyvinvointialuetta ja johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta
- Lautakunta (+jaosto)
 - pysyväisluonteista tehtävää varten asetettava, toimivalta delegoitu hallintosäännössä
 - tarkastuslautakunta pakollinen (kansalliskielilautakunta ja saamen kielen lautakunta)
- Johtokunta (+jaosto)
 - liikelaitoksen tai tehtävän hoitamista varten
 - vaalikelpoisuutta ei ole rajoitettu
- Toimikunta
 - tietyn tehtävän hoitamista varten asetettu, määräaikainen
 - vaalikelpoisuutta ei ole rajoitettu
- Vaikuttamistoimielimet, joilla ei kuitenkaan ole itsenäistä päätösvaltaa
 - nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto pakollisia

Päätöksentekojärjestelmä - roolit

- Toimielimet
 - päätöksenteko erityisesti asioissa, joissa käytetään poliittista harkintaa
 - strategiset linjaukset ja tavoitteiden asettaminen
- Viranhaltijat ja työntekijät
 - päätettäväksi tuotavien asioiden valmistelu
 - päätösten täytäntöönpano ja seuranta
 - operatiivinen johtaminen ja kehittäminen
- Viranhaltijan päätösvalta
 - asioissa, joissa ei poliittisen harkinnan elementtiä
 - delegoitu hallintosäännössä tai toimielin/ylempi viranhaltija on delegoinut edelleen päätösvalan
 - toimielimen otto-oikeus

Toimivalta ja sen delegointi

- Hyvinvointialueen päätösvaltaa käyttää aluevaltuusto
- Toimivaltaa voidaan siirtää toimielimelle, luottamushenkilölle tai viranhaltijalle (ei työsopimussuhteiselle)
 - valtuusto voi siirtää toimivaltaa hallintosäännössä
 - delegointi kielletty lain (HVA 22 §) mukaan valtuuston päätettäviin kuuluvissa asioissa
 - valtuusto voi antaa oikeuden siirtää toimivaltaa eteenpäin – ”edelleen delegointi”
 - kerran siirrettyä toimivaltaa ei voi enää siirtää (nk. kaksoisdelegoinnin kieltö)
- Toimivalta voi tulla suoraan myös erityislaista tietyille viranomaiselle, joka voi olla toimielin tai myös yksittäinen viranhaltija
 - delegointi kielletty
- Jollei laista muuta johdu, toimivaltainen viranomainen määrittellään hallintosäännössä

Otto-oikeus

- Asian ottaminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi
- Otto-oikeuden käyttämisestä on määräykset hallintosäännössä
- Aluehallituksella on laajin otto-oikeus: voi käyttää otto-oikeutta alaistensa viranhaltijoiden lisäksi lautakuntien ja jaostojen sekä näiden alaisten viranhaltijoiden tekemiin päätöksiin
- Poikkeus toimivaltarajojen sitovuudesta
- Tavoitteena yhdenmukaistaa päätöksentekoa, johtamisen väline
- Voidaan käyttää asioissa, joissa päätös on tehty delegoidun toimivallan perusteella
- Ei voi käyttää lakisääteisissä yksilöasioissa, lupa-asioissa ja tarkastusasioissa
- Ylempi toimielin voi ratkaista asian uudelleen (kumota, muuttaa tai pysyttää päätöksen) tai palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi
- Ottopäätös on tehtävä viimeistään oikaisuvaatimusajan kuluessa
- Päätös otto-oikeuden käyttämisestä tai käyttämättä jättämisestä ei ole valituskelpoinen

Aluevaltuusto

- Aluevaltuuston toimivalta tulee suoraan hyvinvointialuelaista (22 §), jossa on 15 kohtainen verrattain tyhjentävä listaus
- Valtuustolla on kokonaisvastuu hyvinvointialueen toiminnasta sekä toiminnan ja talouden yhteensovittamisesta
- Valtuusto mm. päättää:
 - Hyvinvointialue- ja palvelustrategiasta ja palveluista ja talousarviosta ja taloussuunnitelmasta
 - hallintosäännöstä ja luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista
 - omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta
 - varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista
 - sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista
 - jäsenten valitsemisesta toimielimiin, jollei toisin säädetä
 - tilintarkastajien valitsemisesta ja tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta
 - muista valtuuston päätettäväksi säädetyistä ja määrätyistä asioista
- Aluevaltuutetulla on mahdollisuus saada asioita vireille tekemällä aloitteita
- Aluevaltuusto vastaa siitä, että asukkailla on käytössään monipuolisia osallistumisen mahdollisuuksia

Aluehallitus

- Hyvinvointialuelain nojalla aluehallitus käyttää hyvinvointialueen yleistä puhevaltaa
 - johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta (42 §)
 - valvoo hyvinvointialueen etua ja (jollei hallintosäännössä toisin määrätä) edustaa hyvinvointialuetta ja käyttää sen puhevaltaa (43 §)
 - hyväksyy hyvinvointialuejohtajaa koskevan johtajasopimuksen (46 §)
 - edustaa hyvinvointialuetta työnantajana ja vastata hyvinvointialueen henkilöstöpolitiikasta
 - kuuluu hyvinvointialueen konsernijohtoon (50 §)
 - valvoo aluevaltuuston päätösten laillisuutta (101 §)
 - aluehallitus voi asettaa toimikunnan määrätyn tehtävän hoitamista varten (35 §)
 - asettaa hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet (32 §)
 - hyvinvointialuejohtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa aluehallituksen puolesta (45 §)

Tarkastuslautakunta

- Aluevaltuusto asettaa hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten
- Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja
- Tarkastuslautakunnan keskeisimpänä tehtävänä on arvioida:
 - ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet
 - onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
 - talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella
 - Taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta
- Huolehtii hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- Antaa aluevaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen ja lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta
- Valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuksien noudattamista ja antaa ilmoitukset tiedoksi aluevaltuustolle

HYVI
NVOINTI
ALU EYH
TI ÖV
ÄL **HYVIL** FÄ
RDS OMR
ÅDESBOL
AGET